

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

יר"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ח ד' קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 246

מסכת חולין ט"ז-כ"ב

בס"ד, ט"ז שבט תשס"ד

השבוע בגליון

- שחיטת הבהמה בעודה עומדת
- אימון מחודש לשוחטים הוותיקים
- דינו של בשר שנשא מ"שבת חזון"
- רש"י - "צריך לעמוד על האמת"
- הרא"ש - לקבוע בעיא בש"ס בדבר שאין בו צורך לא אשכחן
- אכילת בשר בשבוע שחל בו תשעה באב

- ההבדל בין 'קרקע' למחומר' ובין 'תלוש' למטלטלין'
- אדם שקנה את כל כדור הארץ
- סקירה קלה על המכונות המסייעות לתהליך השחיטה ועל ההבטות ההלכתיים
- מכונת "וינברג" וה"שיטה היגוסלבית"

- שאלת הפרחים ברחוב רבי טרפון בבני ברק
- ברכת הריח על שושנים שלא נקטפו
- "לקחת" צמח מחובר
- ההבדל בין "לקיחה" ל"הצבה"
- נטילת ארבעת המינים עם ערבות שלא נקטפו
- שאלתו של הגרע"א זצ"ל לאביו מסוגייתו
- הגרע"א לאביו - "בנו עבדו ותלמידו, עקיבא"

דבר העורך

רכב חלל

שמעת על רכב החלל ששוגר למאדים?

- כן.
- נו.
- נו נו.
- לא הזדעזע?
- ממה?

תראה. טובי המוחות של נאס"א, סוכנות החלל של ארצות הברית של אמריקה, עמלו במשך חודשים רבים, לתכנן את סדר יומו של רכב החלל בשהותו על המאדים. הם הסבירו בפשטות, "רכב החלל ישרוד על המאדים תשעים ימים בלבד, אחר כך הוא יושבת ולא ניתן יהיה לנצלו".

מדובר על מכונה שבני אדם ייצרו אותה. אסור לבזבז את זמנה, אף לא רגע אחד קטן. לנצל כל רגע. נו, אתה לא חושב שיהודי אמור לשאוף לנצל את זמנו, לכל הפחות כמו רכב החלל של המאדים?

צודק. אבל בלי סיפור לא תכתוב על זה ב"מאורות הדף היומי", נכון? אז הנה מעשיה באותו הקשר, ששמעתי לא מזמן בדרשה.

★ ★ ★

לכל אחד יש את החלום שלו. רבים לא יודו בכך, אבל רבים עוד יותר מהפכים מידי פעם במחשבתם, מה היו עושים לו היה נופל לידיהם סכום כסף עצום, גדול, בן שבע ספרות לכל הפחות. כל כך הרבה דברים ניתן לעשות עם כל כך הרבה כסף, אפשר... לא! לא נכלה את הטור בתיאור מגוון האפשרויות העומדות לרשותו של אדם שזכה בסכום עצום. אין ספק שכל אחד יכול לחשוב על כך בעצמו, בצורה הטובה ביותר. חבל על המקום.

ומה תאמרו על אדם שחלמו קרם עור וגידים והפך למציאות מרנינה.

הוא לא חלום מדהים. הוא נשא אותו בליבו מגיל צעיר מאד, ומיני אז לא עזבה אותו השאיפה לממש את תאוותו. לא עלה על דעתו שביום בהיר אחד הוא עשוי לחדול לחלום ולהתחיל לעשות. הוא היה בן אדם ריאלי, מעשי, מחושב, מדוד, שקול ומיושב, וניתן למנות על אצבעות יד אחת את מספר כרטיסי ההגרלה שרכש בימי חייו. הוא לא הרבה לרכוש אותם, גם לא באותן הזדמנויות 'גדולות', כשאנשים נוהרים בהמוניהם אל דוכני ההגרלות ונפרדים מכספם בשמחה. הוא מעולם לא הבין את

דף טו/ב השוחט במחומר לקרקע

שאלת הפרחים ברחוב רבי טרפון בבני ברק

איזה נדון הלכתי יכול לחבר בין סכין שחיטה, פרחים ריחניים בשדרות רבי טרפון בבני ברק, הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל - מייסד "הדף היומי", וארבעת המינים מחוברים לקרקע? ובכן, מתברר, כי סוגייתנו מאגדת את כל אלו בצוואת.

בגמרתנו נחלקו רבי ור' חייא, אם סכין שחיטה המחוברת לקרקע כשרה לשחיטה. רבי סובר, כי שחיטה בסכין מחוברת אינה כשרה, שהרי נאמר אצל אברהם אבינו (בראשית כב/8) **"ויקח את המאכלת"**, ומכאן מוכח כי הוא התכוון לשחוט בסכין תלושה, שהרי סכין מחוברת אין לוקחים ממקום למקום.

ברכת הריח על שושנים שלא נקטפו: זקני בני ברק מעלים בערגה את דמותו של רחוב רבי טרפון מן הימים שבהם היה שדרת פרחים ושושנים שהפיצו ריח נעים. יהודי בשם ר' איצ'ה ארליך פנה באותם ימים אל בעל ה"ארץ צבי" מקווייגלוב ושאלתו בפיו: האם ניתן לברך את ברכת הריח על הפרחים ועל השושנים הללו, שהרי אין מברכים ברכה זו אלא על צמחים שהונחו במקומם כדי להפיץ ריח ("שולחן ערוך" או"ח סי' רי"ז בסעי' א' וב"מגן אברהם"), ואילו שושנים אלו נשתלו ליופי והן עדיין מחוברות לאדמה.

"לקחת" צמח מחובר: בעל ה"ארץ צבי דן בנושא ובין הסברות שהוא שוקל במאזניו, נמנה פסקם של ה"פרי מגדים" (סי' רי"ז) ובעל "שולחן ערוך הרב" (בסוף חלק ב' סדר ברכות הנחניק י"א, י"ז), כי גם דבר שאינו עומד לריח, אם נטלו אדם כדי להריחו, הוא זכאי וחייב לברך על הריחתו, שכן, מרגע זה ואילך, הצמח הונח בידיו כדי להריחו וכן נפסק להלכה "משנה ברורה" שם סי' ק"א. מעתה, לכאורה, העובר ליד ערוגת צמחים ריחניים והוא תופס בידו צמח או שניים כדי להריחם, מתחייב בברכת הריח.

ברם, דוחה ה"ארץ צבי", דומה כי סוגייתנו עומדת כחומה בצורה בפני פסיקה זו. שכן, לאחר שנזכחנו, כי סכין מחובר אי אפשר "לקחת" משום שהוא נותר מחובר למקומו, הרי שאין כל תועלת בנטילת צמח מחובר לקרקע, מאחר שמבחינת ההלכה אין כל השלכה לכך והרי זה כאילו הצמח נע ונד אנה ואנה ללא כל תזווה.

ההבדל בין "לקיחה" ל"הצבה": לאחר הברקה גאונית זו הוא מסלק את הדחיה וטוען כי אין להשוות בין שני המקרים. אכן, נטילה, לקיחה, פירושה העברה ממקום אחד למקום אחר. אולם, יתכן שכדי להתחייב בברכת הריח על הריחת צמח, אין צורך להעתיקו אל מקום אחר, אלא די להציבו באופן מחודש לשם הריחתו, ושמה לפיתת הצמח ביד, נחשבת פעולה מספקת שמכחה הצמח ייחשב כנתון במקום הראוי להריחו ("ארץ צבי" ח"ב סי' י"ג, עיי"ש שכתב בן בצירוף סברות נוספות, ועיי' "חזון איש" או"ח סי' ל"ה אות ז' שכתב: "שמנתקרב אליהן להריח, הוי ליה כנטל ביד". ועיי"ש עוד שלדעת הגר"א אין לברך גם בנטל בידו ועיי' "וואת הברכה" פרק י"ט עמ' 178).

נטילת ארבעת המינים עם ערבות שלא נקטפו: תשובתו ההלכתית של ה"ארץ צבי" מבוססת על ההנחה, כי אי אפשר "לקחת" דבר מחובר. ברם, הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין זצ"ל טען, כי ניתן "לקחת" דבר מחובר. הוא עוסק בנושא זה בהקשר לחידוש עצום של בעל ה"נודע ביהודה" המובלע במערכה גדולה בספרו הצל"ח (שבת

לעילוי נשמת

הר"ר **יצחק איזנברג** ז"ל

ב"ר מרדכי ז"ל נלב"ע י"ח שבט תשנ"ז

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרית **עדינה איידל גולדשמיד** ע"ה

בת הר"ר אלימלך ז"ל נלב"ע ט"ז שבט תשמ"ב

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

קלא). ה"נודע ביהודה" מחדש, כי ניתן לקיים מצוות נטילת ארבעת המינים גם בארבעת המינים המחוברים לקרקע! היתכן? הלא במצוות ארבעת המינים נאמר (ויקרא כג/מ) "ולקחתם", וכשם שבסוגייתנו מבואר, כי לא ניתן "לקחת" סכין תלוש, כך גם לא ניתן "לקחת" ערבה מחוברת! ("ארץ צבי" שם, רבי מאיר אריק "מנחת פיתים מובא בבע"ז למהרש"ם סי' תרנ"א סעי' ה', רבי מאיר שפירא מלובלין במרגניתא דרבי מאיר סוכה לגא, ובשו"ת אור המאיר סי' מ').

אפשר "לקחת" דבר מחובר: רבי מאיר שפירא זצ"ל מיישב את הדברים באופן הבא. בעלי התוספות (ד"ה "מניח") מבארים, כי הגמרא למדה מן הפסוק "ויקח את המאכלת", שיש לשחוט בסכין תלוש, מכך שלא נכתב בתורה **"ויניח"** את המאכלת. נמצאנו למדים, כי המילה "לקיחה" יכולה גם יכולה להתייחס גם לדברים מחוברים, אלא שבפסוק זה, חז"ל דרשו **משינוי** הלשון, כי יש לשחוט בתלוש בלבד. אין, איפוא, כל אפשרות ללמוד מגמרתנו שכל המקומות שבהם כתוב לשון לקיחה, אינם מתייחסים אלא לדבר תלוש. [לעצם חידושו של הצ"ח, עיי' בספר "ארבעת המינים השלם", עמ' תי"ח, שציין את הדעות בעניין אם יש להגביה את ארבעת המינים, או די לתופסם ביד].

דף טז/א מנין לשחיטה שהוא בתלוש

שאלתו של הגרע"א זצ"ל לאביו מסוגייתנו

הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל התיישב לכתוב אגרת לאביו, והוא מצטט בספרו (שו"ת רעק"א סי' נ"א), כי "בשולי מכתבי לכבוד אבא מאיר מ"ו הרב נ"י", הוא הציע בפניו קושיה חריפה שעלתה לפניו, מתוך עיסוקו בהלכה שהורה ה"שולחן ערוך" לאור דברי סוגייתנו: "עומד אני כעת בשולחן ערוך יו"ד סי' ו' סעי' ב': "השוחט במחובר לקרקע או לגוף, כגון שן וציפורן המחוברים בבהמה". הגרע"א מתקשה, הרי משנתנו סותרת וכותבת, כי אין לשחוט בשן ובציפורן מחוברים, אך היא אינה מפרשת אם כוונתה לשן וציפורן של אדם או של בעל חיים.

הגרע"א לאביו - "בנו עבדו ותלמידו, עקיבא": אני לשלעצמי, אומר רע"א, הייתי מפרש שכוונת המשנה לשן ולציפורן של בני אדם בלבד, שהרי מצאנו בתלמוד שבני אדם הוקשו לקרקעות וממילא שן וציפורן של אדם נחשבים למחוברים, כקרקע, אך מהו מקורו של ה"שולחן ערוך" לכלול בהלכה זו את בעלי החיים שלא הוקשו לקרקע? גאון ישראל והדרו, שמאות אלפים חיכו למוצא פיו, חותם את מכתבו-שאלתו לאביו בזה הלשון: "בנו עבדו ותלמידו, עקיבא".

ההבדל בין 'קרקע' למחובר' ובין 'תלוש' למטלטלין: הגאון רבי מאיר מיכל רבינוביץ זצ"ל, שהיה מגדולי רבניה של ליטא, ושימש כאב"ד שאט וכמו"ץ בוילנא, מנסה ליישב (בספרו "המאיר לעולם" סי' ה') בלמדות מבריקה את קושייתו החריפה של רבי עקיבא איגר, על ידי הפרדה בין המושג "קרקע" לבין המושג "מחובר", ובין המושג "תלוש" לבין המושג "מטלטלין".

ידועה ההלכה, כי אין אונאה בקרקעות [המרבח במחיר, אינו נחשב מקח טעות], משום שחכמים (ב"מ נ"ב) דרשו מן הפסוק, שיש דיני אונאה במטלטלין בלבד.

אדם שקנה את כל כדור הארץ: הלכה זו, אומר הגרמ"מ רבינוביץ, אינה נובעת מן העובדה שהקרקע "מחוברת", אלא משום שהקרקע מסווגת כממון שאינו מיטלטל ממקום למקום. והוא גם מסביר את עצמו על ידי משל יפה. נניח, כי אי פעם מאן דהוא יטען שהוא קנה את כל הקרקעות שבכל העולם, ולמעשה, לטענתו, כדור הארץ כולו שייך לו. כדור הארץ הרי אינו מחובר למאומה, הוא תלוש. האם במקרה זה יש אונאה בקרקע? ודאי שלא, שכן, איננו מתמקדים בתלוש או במחובר, אלא בסוג, קרקע.

לעומת זאת, כאשר נאסרה השחיטה במחובר, הכוונה היא לאסור את השחיטה בחפץ המחובר למקום הטבעי שלו, גם אם הוא מיטלטל, וכגון, ציפורן המחוברת לגוף האדם או לגוף בעל חיים, נחשבת מחוברת, אף על פי שהיא מיטלטלת על ידי הגוף ממקום למקום.

מעתה, אם אמנם בבסיס ההלכה ש"אין שחיטה במחובר" היתה טמונה המטרה שהשחיטה לא תתבצע על ידי קרקע, אכן יש להבין מדוע אין לשחוט על ידי ציפורן של בעל חיים, הרי הוא אינו קרקע. ברם, מאחר שההלכה "אין שחיטה במחובר" אינה מתייחסת לסוג הסכין, אלא לאופן מיקומו, התלוש הוא אם לאו, הרי שגם דבר שאינו "קרקע", פסול לשחיטה בעודו מחובר, ולפיכך, הורה ה"שולחן ערוך", כי גם שן וציפורן של בעל חיים, פסולים לשחיטה. [עיי"ש עוד, לעצם השוואת הגרע"א בין עבדים הוקשו לקרקעות לשחיטה במחובר, כי ההיקש של עבד או של אדם לקרקע, אינו בדיני ממונות בלבד. ועיי' "מקדש דוד" על רעק"א שם, שכתב כעין דברי "המאיר לעולם" והביא מקור לדברי השו"ע מרש"י בדף יח/א].

דף טז/ב אבל סכין למטה וצוואר בהמה למעלה חיישין שמא ידרוס

סקירה קלה על המכונות המסייעות להליך השחיטה ועל ההיבטים ההלכתיים

במאמר הבא, נעסוק בצדדי המעשיים של השחיטה. איך הופכים את הבהמה, מי שומר עליה שלא תזיז את ראשה, ונתמודד עם הבעיות ההלכתיות הכרוכות במכונות השונות שהומצאו להפיכת הבהמה וללכידתה.

ההגיון שבדבר. הגרלה של ארבעה מליון מתנהלת בעצמתיים, ואילו הגרלה של חמישים מליון מנערת את הציבור, והודפת אותו אחוז תזוית אל דוכני ההגרלות. "מה", היה תמה לעצמו, "ארבעה מליון לא מדברים אליהם? רק חמישים? אני לא מבין!"

בשעה שהיה מקיץ מהרהרויו על חלומו הישן והטוב, היה מסכם זאת בליבו: לחלום - למה לא. לבזבז כסף על כרטיס הגרלה זה כבר סיפור אחר.

שכחנו. הוא היה אציל נפש. בן אדם מיוחד, בעל מידות תרומיות. לא נפרזי אם נתארו כאדם שכל מכריו אהבוהו. ביום מן הימים הוא נזקק לפרוט שטר כסף גדול, והוא פנה לבעל דוכן הגרלות בבקשה שיפרוט לו את השטר. הלה, היה בטוח כי הוא מבקש לרכוש כרטיס הגרלה, ובעודו פולט ברכת הצלחה שהיתה שגורה על לשונו ללקוחותיו, הגיש לפניו מגש פלסטיק קטן ועליו סדורים כרטיס פיס למילוי, עט פלסטיק סדוקה ועודף מן השטר.

הוא קנה את הכרטיס. לא נעים.

מתוך סקרנות, הוא ניגש לאותו דוכן לאחר שבע ימים כדי להוכיח לעצמו כי הוא נוהג בתבונה בכך שאינו רוכש בקביעות כרטיסי הגרלה. תבל על הכסף. באדישות מה הוא הגיש למוכר את כרטיס ההגרלה לבדיקה, והמתין. הוא הספיק להציץ בשעונו פעמיים, עד ששם לב שהמוכר אינו מסוגל לזוז. הוא ישב על כסאו בתוך הביתן הקטן, וכמעט בלע את הכרטיס בעיניו. מיועדו רכן אל הדוכן, הכניס לתוכו את פלג גופו העליון, ושאל בחשש, "מה קרה, אדוני".

"אתה, אתה...".

בזריזות ראויה לשבח, הוא חילץ את המוכר מן הכודל הקטן אל האוויר הצח, הגיש לו בקבוק סודה קר והשיב את רוחו.

החלום התגשם.

- **אני** רוצה את כל הכסף במזומן.

- **אדוני,** עלי לידע אותך, כי אתה עלול להיות טורף קל דמיוני שיבקשו להתחלף איתך.

- **אני** מודה לך על המידע. כמו שאמרת, אני זקוק לכסף, לכל הכסף, עכשיו!

מנהל הבנק מתח את גבותיו, כתפיו וזרועותיו כלפי מעלה, בתנועת אין אונים, והורה לפקידיו למלא את מזוודת הענק שמיועדנו הציב על שולחנו המהודר.

שלושה בריונים חמושים עמדו הכן לפקודתו, עד לסיום המשימה. הוא הבטיח להם, כי אם יעלה בידו להגשים את חלומו, כל אחד מהם יזכה בנתח הגון.

הוא יצא את פתח הבנק, נושא בעצמו את המזוודה הכבדה, ופנה לעבר הרחוב הראשי, מלווה בקבוצת הגברתנים שהצטופפו סביבו והביטו לכל עבר ובעצם לשום מקום, מאחורי משקפי השמש הכהים שהקפידו להרכיב, למרות שהשמש גוועה מול עיניהם מאחורי שדרת עצי ארז מתולעים.

היה זה ערבו של יום קיץ חם. רוח שריבת עלתה מן הים והטיחה את המליחות הדביקה בפניהם של בני הקבוצה הנחושים. הבריונים הזינו היטב בשעה שגאלצו להתאים את קצב הליכתם לזה של הבחור המאושר שפסע במרץ. רב. הם משכו תשומת לב. הילוכם הקצוב והאחיד, המזוודה הענקית, העיניים ההשדניות והלסתות הקשוחות העירו מרבצם אי אלו ברנשים שהחליטו לנסות את מזלם.

המאבק היה קשה. הוא ידע זאת מראש. הוא היה מוכן לכך. הכל היה שווה למען המטרה. הדרך הקצרה ארכה שעות רבות. על כל צעד צצו חומדי ממון שניסו את כוחם, ועל כל שלל הופיעו תאבי בצע שלא עמדו בפיתוי. חליפתו המהודרת הפכה זה מכבר לסמרטוט בלה וחלק הארי של שיניו הפך בלתי כשיר ללעיסת אומצו. הם עברו את רוב הדרך. הוא כבר צלע. סדק בקרסול השמאלית נזקע ברגל הימנית, אבחן הרופא לאחר מכן. בכוחות על אנושיים הוא המשיך. דרבן את שומרו להשיב לקמים עליהם ולסלקם מעל דרכם. הוא חיב להגיע אל המטרה. אתם או בלעדיהם. הוא חיב.

כמעט הגיעו אל היעד. הם הותירו אחריהם במסלול הליכתם נעליים, עניבות, קרעי שרולים וקצוות שער שנתלשו מראשם. חבולים מכף רגל ועד ראש, זבי דם פצועים ושרוטים עשו בני החבורה את דרכם לעבר החומה העתיקה שעל שפת הים. הגלים האדירים התנפצו על החומה והרעפו על

פצעים אשד רסיסים מלוחים, בעוד בעל המזוזה התמקם בגומחה שבין האבנים העתיקות ופתח את המזוזה. מסביב עמדו סקרנים רבים, ועצבנותם של השומרים הלכה וגברה. שטרות חדשים ומבריקים היו סדורים למפות הצופות ענק בתוך המזוזה הענקית, והם הצטופפו סביבה בסיון למנוע מן החמדנים לצל את הפתיון שהונח לנגד עיניהם.

- **אתם** מפרעים ל"י, פנה בעל המזוזה למלוי-שומרי, "אני זקוק לרוח".
- **סליחה** אדוני? קצצו שלושות כאחד.

- **אני** מבקש שתזונו לפחות חצי מטר אחורנית. בלי רוח עורפית, אין סיכוי שאצליח. **לנגד** עיניהם הנדהמות, מיועדו שלף בהנאה ארבעה שטרות חדשים ומונחים, קיפף אותם בקפדנות, ביצע חריץ קטן בפינתו של כל אחד מהם, ושילב אותם זה בזה, עד אשר הוציא מתחת ידיו... עיפיון.

הם לא היו מסוגלים לכבוש את תדהמתם, בשעה שהוא העמיד את יצירת המופת שלו מול פיו, ריכוז בה את מלא חושי, נשף עליה אוויר חם מעומק ריאותיו, והניף אותה באוויר לעבר הים. השטרות שחברו יחדיו דאו מספר שניות לשביעות רצונו המלאה, והתערבלו עם הרוח ושעטו לעבר גלי הים.

בשעה אחר צהריים מאוחרת הוא בא על סיפוקו. עשרות אלפי שטרות, בצורות שונות ומשונות, התעופפו בעליות באוויר המלוח והתמזגו בין גלי הים הסובלים. הזוכה פנה אל ביתו כלעומת שבא, כשהוא מניח אחריו שלל נכבד לבריונים המבובלים.

לאחר שנים ארוכות וממושכות, כאשר שלושות השומרים החסונים הפכו לשישים קטנים וכפופי גב, עדיין היו משתוממים ומשתאים מידי הזכרם באותו מטורף שסיכן את חייו כדי להעניף עיפיונים שיוצרו משטרות כסף.

- **משוע,** הא?
- **אחה.**

- **למה** אני מספר לך את זה?
ובכן, המרקה הנכבד עדיין לא סיים את דבריו. **יש** דבר עוד יותר חשוב מכסף, הוא אמר, - החיים. כולם מכירים בכך. הניסיון סביבכם, העולם מהות במאות אלפי ארגונים שנועדו לסייע להצלת חיים. עשרות אלפי בתי חולים מנוהלים כדי להעניק חיים לאנשים שעלולים לאבד אותם. מיליוני שוטרים בכל העולם נלחמים בתאונות הדרכים, כדי לחסוך חיים. ומה עושים עם החיים הללו? עיפיון...

- **אני** כבר מסיים, אני מביט לך. רק משפט אחרון.

אתה לא חושב שיהודי שמכלה את זמנו לריק, כמוהו כמדען נאס"א שישתמש עם רכב החלל כדי לעשות "סיבובים" על המאדים?!

.....
העניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מומן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת ב"ה בטור זה.
כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק 069-570-03
דוא"ל: mendelson@meorot.co.il
.....

דף לזכר ואמרת אוכלה בשר

פנינים

ישש החי באודסה שבאוקראינה.
כאשר הגיע רב ומורה הוראה לעיר לאחר הפשלת מסד הברזל, הוא כונן מערכת כשרות כדת וכדין, ויהודי המקום הביעו את שמחתם הרבה. שנים רבות הם התנוו מאכילת בשר מטעמי כשרות, ועתה סוף סוף, עומד לרשותם בשר כשר.

הכל אכלו בשר, מלבד ישיש אחד שהוסיף לאכול פירות וירקות בלבד כמימים ימימה.

טרח הרב ובא אליו כדי לבשר לו באופן אישי על הקמת מערכת הכשרות.
"יודע אני", השיב הזקן. "הכל כשר, ובאמת תודה רבה. אבל רוסיה היא ארץ תהפוכות. מי יודע מה ילד יום. מחר השלטון הקומוניסטי עלול להתגלל מחדש על הארץ ושוב לא יעמוד לרשותו בשר כשר. אם כעת אתחיל לאכול בשר, בבוא אותו יום, אם יבוא, ושלל יבוא, אעמוד בפני נסיון קשה לחדול מאכילת בשר. לפיכך אני מעדיף להתנוו ממנו לחלוטין (עפ"י "קול ברמה", 234).

דף יז/א מלאים כל טוב... קתלי דחזירי

החזיר הטוב
בגמרתנו נאמר כי כוונת הפסוק "כל טוב", לבשר חזיר.

מאז ומעולם, השוחט ובעלי בריתו היו גורמים לבהמה לרבוץ תחתיה בתכסיסים שונים, או אז, היא היתה נלפתת בזרועותיהם של גברתנים שהחזיקו בה היטב לבל תזיז את ראשה, עד סיום תהליך השחיטה. שיטה זו דרשה זמן רב וכח אדם גדול, ולפיכך, כאשר הומצאו מכוונות לביצוע תפקיד זה, הן זכו לביקוש רב.

מכוונת "וינברג" וה"שיטה היגוסלבית": המכוונה הראשונה כוונתה "וינברג" על שם השוחט שהמציא אותה לפני כשמונים שנה. הוא בנה תא מסתובב על צירו [כמו מכוונת כביסה]. בדופן הקדמית הוא קבע פתח שדרכו הבהמה נכנסה אל התא, ובדופן האחורית הוא קער חור שדרכו הבהמה הוציאה את ראשה מחוץ לתא. לאחר כניסתה אל התא, הגיפו מאחוריה את הפתח, התא התהפך מאה ושמונים מעלות, והשוחט ניצב בפני בהמה כנועה, הפוכה על גבה, כשצווארה משורבב מן הפתח מוכן ומזומן לשחיטה. באמצעות מכוונת "וינברג", ניתן היה לשחוט יותר משלושים בהמות לשעה! ברם, לאחר שהתברר כי הבהמה סופגת חבטות הגונות בעת גלגולה בתוך התא, פסק השימוש במכוונה זו, ובמדינות רבות איסור השימוש במכוונה נחקק בפרלמנט. מלבד זאת, בארצות הברית, נאסרה השחיטה על הקרקע, מסיבות הגייניות, ומיני אז גם לא ניתן היה להשתמש ב"שיטה היגוסלבית" וב"שיטת ההפלה" שלשניהן עקרון זהה: הכנסת הבהמה לתא מוגבה, קשירת רגליה, פתיחת רצפת התא, הבהמה מחליקה כשגבה אל הקרקע ורגליה קשורות אל על.

לפני שישים שנה, החל רווח בארצות הברית ובקנדה השימוש במכוונת "באקס". במכוונה זו הבהמה מוכנסת לתא, ולאחר נעילת דלתותיו, מחיצות הידראוליות מתהדקות אל הבהמה מכל עבריה ומונעות את תזוזתה. בדופן האחורית של התא קיים חלון שדרכו הבהמה מוציאה את ראשה אל מכשיר המרים את ראשה ומחזיקו, או אז, השוחט ניגש למלאכתו.

שחיטת הבהמה בעודה עומדת: החידוש בצורת שחיטה זו היה, שהבהמה נשחטה בעמידה! באופן זה, יש להשיג במשנה זהירות, שהשחיטה תתנהל כהוגן. שהנה, בהמה שנשחטה בעודה עומדת - הרי היא נבילה! משום שבתהליך השחיטה הבהמה תניע את ראשה כלפי מטה, והרי הלכה למשה מסיני, ש"דרסה" היא נבילה, היינו: על השוחט להעביר את הסכין על צוואר הבהמה עד שזו תשחט עקב משקלו של הסכין החד, ואם הופעל לחץ על הסכין, על ידי השוחט, או במקרה שלפנינו על ידי הבהמה, לא הועילה לה השחיטה.

אמנם, סוגייתנו עוסקת בנידון זה בהרחבה, ופוסקים רבים מאד דנים בה בהרחבה יתירה והכל מסיקים, כי מסוגייתנו עולה, ששחיטת בהמה עומדת, שראשה תפוס היטב כלפי מעלה, מותרת לכתחילה (עיי' ש"ד יו"ד סי' ו' ס"ק ח', "פרי חדש" שם ס"ק י"א "ישמלה חדשה" שם סעי' ז', "תבואות שור" שם ס"ק ט"ו "מנחת יצחק" ח"י סי' נ"ט).

יש לקבע את ראש הבהמה מכל עבר: בעל "מנחת הזבח" (כלל ג' ב"קומץ" סעי' ו' וב"עשרון" ס"ק כ'), אשר היה גברא רבא ושוחט ובודק בקהילות גדולות, כעדותו של ה"ערוגות הבושים" (יו"ד סי' ג'), כותב, כי בכל אופן, השחיטה המקובלת מדור דור, כאשר צווארה של הבהמה מופנה כלפי השוחט, מומלצת ועדיפה על פני שחיטת בהמה עומדת, גם אם ראשה קשור. הגאון רבי יצחק וויס זצ"ל (ס' מסביר, כי עדיין קיים חשש שהבהמה תזיז את ראשה כלפי מעלה, או לצדדים, והשוחט יחדל רגע קט מן השחיטה והשחיטה תפסל משום "שהיה" [שהיהיה בתהליך השחיטה, פוסלתה], ואמנם, בעל "מנחת יצחק" מכריע, כי אם ראש הבהמה ייקשר מכל עבריו, כך שהיא אינה יכולה להזיזו בשום אופן השחיטה כשרה לכתחילה.

אימון מחדש לשוחטים הוותיקים: עם זאת, הוא מוסיף ומדגיש, כי השוחטים שהתרגלו לשחוט מלמעלה למטה, כשהבהמה שכובה וגבה כלפי הקרקע, זקוקים לאימון וללימוד מיוחד כדי להתרגל לשחוט בעוד הבהמה עומדת והם אינם רואים את מקום השחיטה, ואינם יכולים לחזות בעיניהם אם הסימנים נשחטו כהוגן, אלא על ידי מישוש הידיים. [ראה עוד שו"ת "אגרות משה" יו"ד ח"ב סי' י"ג, שו"ת "הר צבי" יו"ד סי' י"א, ובמאמרו של הגר"ז סורוצקין זצ"ל במאסף שערי תורה מ"ה - נ', ירושלים תשכ"א, שו"ת "עמא דבר" סי' א'].

דף יז/א איברי בשר נחירה שהכניסו ישראל עמהן לארץ

דינו של בשר שנשא מ"שבת חזון"

בגמרתנו נחלקו רבי עקיבא ורבי ישמעאל, אם טרם כניסת אבותנו לארץ ישראל הם כבר היו אסורים באכילת בהמה נחורה, היינו: בהמה שהומתה בידי אדם שלא על ידי שחיטה. לדעת רבי עקיבא, עם כניסתם לארץ בלבד, נאסרה עליהם אכילת בשר "נחורה". בהקשר לכך מסתפק רבי ירמיה בסוגייתנו, מה היה דינם של נתחי בשר בהמה נחורה שהיו מצויים בידי אבותינו בשעה שנצטוו לאכול בשר בהמה שחטה בלבד. ההיה עליהם להשליכם, או שמא האיסור חל מאותו רגע ואילך בלבד, לבל ינחרו בהמות, אלא ישחטום, אך הבשר שכבר היה ברשותם והותר לאכילה, לא שב ונאסר.

רש"י - "צריך לעמוד על האמת": רבי ירמיה נותן ב"תיקו" ואין בידו תשובה לשאלתו. רש"י (ד"ה "שהכניסו ישראל") כותב, כי אף על פי ששאלה זו לא נושאת בחובה השלכות הלכתיות מעשיות, שהרי חתיכות הבשר שבהן מדובר אינן קיימות, רבי ירמיה עסק בנושא זה מפני "שצריכין אנו לעמוד על האמת ואף על פי שכבר עבר".

הרא"ש - לקבוע בעיא בש"ס בדבר שאין בו צורך לא אשכחן: הרא"ש מצטט את רש"י והוא חולק עליו בתוקף. ברי, כי יש לברר את מהותם של פסוקי המקרא גם אם הנידון אינו הלכה למעשה, אך אין בנמצא בתלמוד הבבלי נידונים העוסקים בנושא עקר, משום שאין כל טעם לחקור ולשאול מה היה וכיצד, כאשר השאלה והתשובה אינן מוסיפות מאומה להבנת המקרא או לידיעת ההלכה. לפיכך הוא מבאר, כי שאלתו של רבי ירמיה נוגעת מאד לחיי המעשה, וכגון, מה דינם של גבינות העכו"ם שהיו בידי היהודים בשעה שחכמים תקנו לאסור אכילת גבינות עובדי כוכבים [ראה בהרחבה "מאורות הדף היומי עבודה זרה להא, מחב גליונות 203, 204], האם מאחר שהיו בידיהם ברשות והותר לאוכלם, תקנת חכמים לא חלה עליהם אלא על הגבינות החדשות בלבד.

מעניין ביותר לגלות, כי הנידון הועתק על ידי הפוסקים לגבי בשר שנותר מסעודת שבת חזון.

אכילת בשר בשבוע שחל בו תשעה באב: ה"ברכי יוסף" (או"ח סי' תקנ"א) מביא, כי היו פוסקים שהתירו לאכול בשבוע שחל בו תשעה באב בשר שנותר מסעודת שבת, שהרי רבי ירמיה חכך בדעתו, כי יתכן שמאחר שבשר הבהמה הנחורה הותר באכילה, שוב לא ייאסר. אם הוא הסתפק לגבי איסור דאורייתא, הרי שבאיסור אכילת בשר בתשעת הימים שאינו מעיקר הדין אלא מנהג ישראל, יש להקל, שמאחר שהבשר הותר לאכילה בשבת, לא ישוב לאסור את אכילתו בחול (ועיי' "פתחי עולם" שם סעי' ל"ב בשם "נחפה בכסף" סי' ג', "פתחי תשובה" שם).

אין אפשרות להתחכם: ה"שערי תשובה" (סי' קי"א) מעיר, כי מי שינסה להתחכם ולהכין לשבת זו כמות עודפת של בשר כדי לאוכלו ביום חול, אינו אלא טועה, משום שרק הכמות הנדרשת לאכילה בשבת הותרה באכילה, אך הכמות העודפת מעולם לא הותרה...

אין להשוות בין בשר נחורה לבשר בשבוע שחל בו תשעה באב: למעשה, פוסקים רבים חלקו על חידוש דין זה, תוך שהם מחלקים בסברות רבות בין בשר נחורה לבין איסור אכילת בשר בתשעת הימים. ההבדל הבולט ביותר הוא, כי בעוד שבשר הנחורה נאסר באכילה משום מהותו, הרי בתשעת הימים בשר אינו הופך למאכל אסור כחזיר, אלא נהגו להמנע מאכילת בשר בימים אלו. מעתה, הדמיון בין שני המקרים קלוש ביותר, שכן, בשר נחורה אכן הותר לבני ישראל ונאסר עליהם לאחר מכן, ורבי ירמיה הסתפק אם ההיתר שחל על הבשר אינו פוקע עם חלות האיסור. אולם, בתשעת הימים אין "איסור" על הבשר, ואין "היתר" לאוכלו בשבת, אלא נהגו ישראל, שבתשעת הימים, לבד משבת, נמנעים מאכילת בשר. ה"שערי תשובה" (שם) חותם את הנידון, כי הוא לא שמע במדינתו על יהודי שהקל בתשעת הימים לאכול בשר שנותר משבת חזון, והמיקל בזה פורץ גדר. [בנוסף לכך, לא מצינו הגדרה זו אלא על איסור שהתחדש בעת שהמאכל היה מותר. ברם, בתשעת הימים נקבע מלכתחילה כי בימי חול בלבד יש להמנע מאכילת בשר].

"כל טוב" תמה הגר"ז סורוצקין זצ"ל, החזירים? כל טוב?
פשוט הדברים, הוא הסביר, מפני האמור בחז"ל שאין לומר "אי אפשי בבשר חזיר", אלא אפשי ואפשי, ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי כד. **לפיכך** אמרה התורה "כל טוב"!!... אין להמנע מאכילתו משום תחושות סלידה, הוא גופו "כל טוב", רק משום ציווי התורה אין לאוכלו ("אזנים לתורה", דברים ו'יא).

דף י"ב במערבא בדקו לה בשימשה
במה נבדק השוחט
גמרתנו מספרת כיצד היו בודקים בעבר את השוחטים אם הם ראויים לתפקידם: "במערבא בדקי לה בשימשה, בנהרדעא בדקו לה במיא רב ששת בדק לה בריש לישניה". **שוחטים** יראי שמים בדורות שעברו היו אומרים: "במערבא בדקו לה בשימשה", היינו: בארץ ישראל בדקו את השוחטים במידת הצדקה - "שמש צדקה". "בנהרדעא בדקו ליה במיא", היינו: אם השוחט מטהר את עצמו כדת וכדין. "ורב ששת בדק ליה בריש לישנא", היינו: אם הוא שומר את פיו ולשונו ("תורת השחיטה").

דף יחא מעברין ליה מסלקים השוחט מתפקידו **שני שוחטים**
בני קהילה אחת באו לפני הגאון רבי יהושע מקוטנא זצ"ל, שטחו בפניו שמועות רעות על השוחט ומשום כך ביקשו להעמיד שוחט "משלהם" על גבו של השוחט הלוה. בדק ר' יהושע'לי את הרינון ומצאו נסמך על עדות יחיד. **חיך ואמר:**
- אם לשם שחיטת שור אחד צריך שניים, על אחת כמה וכמה שלשם שחיטת השוחט יש צורך בשני עדים... ("מאורה של תורה", ראה).

מאורות הדף היומי

בית מדרש למגידי
שיעור דף היומי סוכוטשוב

שיעור הדגמה למסכת חולין

הננו שמחים להודיע כי לרגל לימוד מסכת חולין בסדר ה"דף יומי"

יתקיים שיעור הדגמה מרתק
להמחשת הנושאים הנלמדים במסכת

- ★ השחזת הסכין ובדיקתו
- ★ שחיטת כבש ובדיקת קנה וושט
- ★ בדיקת ריאות וחלקי פנים
- ★ בדיקת צומת הגידים

בהשתתפות הרבנים החשובים:
הרב חיים דוד קובלסקי שליט"א

והרב אמיתי בן-דוד שליט"א
מח"ס "שיחת חולין"

הערב יתקיים במוצש"ק
פרשת יתרו
(ולא כפי שפורסם)

במרכז פיס קהילתי
- רמת אלחנן, בני ברק

דמי כניסה לכיסוי ההוצאות 10 ש"ח
למגידי שיעור הכניסה חינם

לעילוי נשמת

מרת **שרה סטולוביץ** ע"ה
בת הר"ר אליהו ז"ל
נלב"ע י"ד שבט תשס"ב
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחה ע"י בעלה, בניה
ובני משפחתם

לעילוי נשמת

מרת **חיה פייגל ווקס** ע"ה
בת ר' יעקב יצחק ז"ל
נלב"ע י"ז שבט תש"ס
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחה על ידי ידידינו המשפחות שיחיו:
וקס-וינה, קליינמן-אנטוורפן,
לאופר ואברט-לונדון

לעילוי נשמת

הר"ר **אליעזר וידר** ז"ל
ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע כ"א שבט תש"מ
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י בנו ידידינו הר"ר **דב וידר**
ומשפ' שיחיו - נתניה

בשורה משמחת ללומדי הדף היומי

ניתן להשיג שוב את הספר הנפלא
"אור צבי"
על מסכת חולין
פירוש נפלא דף על דף גמ' פרש"י תוס'
ורצוף חידושים ודיוקים רבים לעומק הפשט הישר
כמו"כ ניתן להשיג את הספר הנ"ל על מסכתות
ברכות, שבת, ביצה מגילה, נדרים וקידושין.
להשיג בטל: 03-5709090
056-454343 02-6235633

שאל את המשיב בדף היומי
03-5708033
064-207850
053-977141
משיבי 054-977141
הדף 056-731111